

บทที่ 1

บทนำ

ป่าซับลังกา อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี เป็นผืนป่าที่เป็นต้นน้ำของลำสนธิ ไหลลงสู่แม่น้ำป่าสัก และที่สำคัญยังเป็นผืนป่าสุดท้ายของจังหวัดลพบุรี มีสถานที่ท่องเที่ยวหลายประเภท เช่น ถ้ำ หน้าผา น้ำตก ป่าไม้ สัตว์ป่านานาชนิด รวมทั้งมีไม้หลากหลายพันธุ์ ซึ่งบรรดานักท่องเที่ยวนิยมเดินทางศึกษา ป่าแห่งนี้มีมานานแล้ว เมื่อประมาณ พ.ศ. 2502 ได้รับผลกระทบจากราษฎรเข้าบุกรุกต้องการที่ดินทำกิน ทำปศุสัตว์ ผืนป่าจึงลดน้อยลงทำให้สัตว์ป่า เช่น ช้างป่า กระต๊อง วัวแดง เสือโคร่ง กวาง ชะนี และอีกหลายชนิดสูญพันธุ์ไปจากป่าแห่งนี้ ต่อมา พ.ศ. 2528 กรมป่าไม้ได้อพยพกลุ่มราษฎรที่อาศัยอยู่ในป่าสงวนแห่งชาติป่าซับลังกา บริเวณต้นลำน้ำลำสนธิซึ่งมีสภาพป่าสมบูรณ์ออกจากพื้นที่ทั้งหมด โดยการจัดที่ทำกินตามโครงการหมู่บ้านป่าไม้ซับลังกา และปลูกป่าทดแทนในปี พ.ศ. 2529 มีพระราชกฤษฎีกากำหนดผืนป่าสงวนแห่งชาติป่าซับลังการวมพื้นที่ 96,875 ไร่ ให้เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เพื่อคุ้มครองพื้นที่ป่าให้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัย อาศัย เลี้ยงผา สัตว์ป่าสงวน 1 ใน 15 ชนิดของไทยที่หายากยิ่งและสัตว์ป่าอื่น ๆ ทุกชนิดในพื้นที่ รวมทั้งให้การคุ้มครองดูแลป่าต้นน้ำลงสู่แม่น้ำป่าสัก อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

ป่าซับลังกาเป็นป่าที่ยังอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ มีความหลากหลายของพืชพันธุ์ป่า สัตว์ป่าที่ประกอบด้วย ป่าดงดิบ ป่าดิบแล้ง ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง และป่าทุ่งหญ้า รวมทั้งกล้วยไม้ป่าที่สวยงาม ที่สำคัญมากคือเป็นป่าที่สมบูรณ์ ดังนั้น ป่าแห่งนี้จึงเป็นป่าที่ชาวบ้านในพื้นที่รอบป่าได้ใช้ประโยชน์ เช่น เป็นแหล่งของอาหาร สมุนไพร ผลผลิตจากทรัพยากรสัตว์ป่า เช่น ไข่มดแดง น้ำผึ้ง แล้วยังก่อประโยชน์โดยอ้อมที่เห็นได้ยากและคิดเป็นมูลค่าไม่ได้ โดยเฉพาะประโยชน์ต่อระบบนิเวศของลำสนธิ โดยการอำนวยน้ำลงสู่ชั้นน้ำใต้ดิน การอำนวยน้ำจากชั้นน้ำใต้ดินสู่ผิวดิน การป้องกันน้ำท่วมช่วยลดความรุนแรงของน้ำที่จะไหลบ่าท่วมพื้นที่หมู่บ้านในฤดูฝน ช่วยกรองพิษให้ลำน้ำ ให้อินทรีย์วัตถุอันได้แก่ใบไม้ที่ร่วงหล่นเป็นปุ๋ยกับแหล่งน้ำ เป็นที่เลี้ยงตัวอ่อนของสัตว์น้ำ ช่วยเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพให้กับลำน้ำ

ป่าไม้ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาซับลังกาเป็นถิ่นกำเนิดและแหล่งพันธุกรรมพืชเขตร้อนที่สำคัญแห่งหนึ่งในเขตภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีพืชผักพื้นบ้านหลายชนิดที่มีบทบาทต่อความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของคนในชุมชนมาช้านาน แต่ในขณะที่เดียวกันก็มีภัยคุกคามต่อพืชพรรณเหล่านั้น ทั้งที่เกิดจากฝีมือมนุษย์ สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง และภัยธรรมชาติ ทำให้พืชผัก

พื้นบ้านในป่าซับลังกาลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว และบางชนิดใกล้สูญพันธุ์จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรวบรวมและอนุรักษ์พืชผักพื้นบ้านเหล่านั้นเอาไว้ไม่ให้สูญหายและปรับปรุงพัฒนาการใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิตของคนในชุมชนและสังคมในปัจจุบันและอนาคตให้เกิดความยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาชนิดและลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของพืชผักพื้นบ้านในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา
2. ศึกษาลักษณะการใช้ประโยชน์ของพืชผักพื้นบ้านที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของราษฎรในพื้นที่ศึกษา
3. เพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาให้คงอยู่และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชนในท้องถิ่น
4. เพื่อเป็นข้อมูลส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของท้องถิ่น

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาชนิดและลักษณะทางพฤกษศาสตร์และการใช้ประโยชน์ของพืชผักพื้นบ้านที่นำมาบริโภคได้ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาซึ่งราษฎรในท้องถิ่นนำมาใช้ประโยชน์ เพื่อทราบถึงรูปชีวิตและชนิดพรรณพืชที่พบในฤดูฝน ฤดูหนาวและฤดูร้อน โดยการเก็บตัวอย่าง จัดทำพรรณไม้แห้ง ตัวอย่างคงเพื่อใช้ในการจำแนกพืชวิเคราะห์ตัวอย่างพืช และเก็บข้อมูลจากการใช้ประโยชน์ด้านการบริโภคตามภูมิปัญญาของชาวบ้านโดยการสัมภาษณ์ราษฎรในท้องถิ่นที่เข้ามาเก็บหาและใช้ประโยชน์ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาซับลังกา